

Coöperatieve windontwikkeling in Midden-Limburg: alleen maar voordelen!

Joost van der Stappen, 2018-10-23

Samenvatting

Ten opzichte van de traditionele commerciële windparkontwikkeling blijkt de coöperatieve aanpak van windprojecten veel voordelen te kunnen hebben. Dit blijkt uit de 5 recente initiatieven in Midden-Limburg. De belangrijkste voordelen bij deze initiatieven zijn:

- Draagvlak is groot:
 - door het actief en collectief benaderen van de grondeigenaren in het gebied
 - door het actief en direct benaderen van de omwonenden en nabijgelegen dorpen
 - door samen te werken met de gemeente en de provincie
- Tijdspad is reëel, de termijnen worden gehaald
- Tussentijds herpositioneren van turbines als gevolg van externe omstandigheden is gemakkelijker of verloopt met minder problemen, vanwege collectieve afspraken vooraf met de grondeigenaren in het gebied
- De revenuen komen daadwerkelijk lokaal terecht en kennen een mooie spreiding: meer betrokkenen krijgen een bedrag/delen mee in een project. Er zijn geen 'spekkopers', die bijna alles krijgen
- Een groot deel van de revenuen gaat rechtstreeks naar de lokale coöperatie, die met de gelden daadwerkelijk verdere stappen zet in de energietransitie.

Hieronder staan belangrijke verschillen met de klassieke projectontwikkeling opgesomd, waarbij moet worden opgemerkt dat uiteraard ook deze vorm van projectontwikkeling op veel punten is geëvolueerd.

Klassiek	Coöperatief
Meepraten bij ontwikkeling	Meebeslissen bij ontwikkeling
Hooguit meefinanciering bij exploitatie	Meefinanciering en mede-eigendom
Geen inzicht in business case	Transparant beeld van uitgaven en inkomsten
Meeste € naar ontwikkelaar en grondeigenaar	Niemand gaat er met de hoofdprijs vandoor. Grootste deel € rechtvaardig en democratisch verdeeld
Weinig € naar omwonenden en andere grondeigenaren	Omwonenden en grondeigenaren worden meegenomen in ontwikkeling en winstdeling
Rendement verdwijnt uit de regio	Rendement wordt geïnvesteerd in regio
Investeringen door externen	Investeringen door leden lokale coöperaties

Voorwaarden om te komen tot coöperatieve aanpak

Hoe is het gelukt om 50-100% coöperatief mede-eigenaarschap te realiseren? Er dient minimaal aan enkele randvoorwaarden voldaan te worden, wil er een goed klimaat ontstaan voor coöperatieve windparkontwikkeling:

- De lokale en regionale (provinciale) overheid hebben beleid vastgesteld, waarin collectieve of coöperatieve aanpak als een harde voorwaarde is benoemd. Om dit te realiseren gaat er vaak veel lobbywerk aan vooraf; en ook de samenstelling van de gemeenteraad is van belang.
- De lokale en provinciale overheden dienen gedurende het proces samen te werken, mede vanwege de overlappende bevoegdheden op ruimtelijk gebied;
- Er dient een lokale of regionale energievoöperatie te zijn, die enige structuur heeft en qua organisatie stabiel is. Hierin dient enige kennis van windparkontwikkeling beschikbaar te zijn en er moet een goed

contactennetwerk bestaan met landelijk opererende en bevriende organisaties (REScoop, ODE Decentraal, Natuur- en Milieufederaties etc.).

- Deze coöperatie moet over durf en daadkracht beschikken: wil en kan men de boeren en grondeigenaren benaderen, wil men de 'strijd' aangaan met commerciële projectontwikkelaars, durft men de ontwikkelkosten te maken, en waar komen die gelden vandaan?

- Tenslotte is de rol van de commerciële ontwikkelaar ook belangrijk: deze zal - ondanks gemeentelijk beleid - toch proberen contracten met grondeigenaren te sluiten, met forse boetebedingen als een grondeigenaar alsnog voor een coöperatieve aanpak kiest (mede omdat die veel kansrijker is).

Figuur: Voorwaarden van de gemeente Weert

Uitgangspunten

De raad van de gemeente Weert is nu akkoord met deze uitgangspunten voor het ontwikkelen van windparken.

De uitgangspunten, zoals vastgesteld door de gemeenteraad, op een rij:

1. De omgeving heeft een actieve en betrokken rol bij de ontwikkeling en de exploitatie van windturbines.
2. De opbrengsten (€ en kWh) van windturbines moeten maximaal terugvloeien in de gemeenschap.
3. De windturbines moeten op een goede plek komen, bezien vanuit een goede ruimtelijke ordening (goede functiecombinatie en landschappelijke inrichting).
4. Grondspectatie moet worden voorkomen door:
 - In het zoekgebied één samenhangend project, windmolenpark, te ontwikkelen.
 - De bebouwde en onbebouwde gronden die nodig zijn voor de realisatie van windenergie te zien als een samenhangend complex: het windmolenpark.
 - Alle grondeigenaren van het windmolenpark een eerlijke grondvergoeding te geven.
5. De vier gemeenten hebben gezamenlijk de voorliggende uitgangspunten opgesteld en wisselen kennis en ervaringen uit.
6. Gemeenten werken samen bij de ontwikkeling van gemeentegrensoverschrijdende locaties.

Projecten in Midden Limburg

In Midden Limburg zijn 6 nieuwe windparken in ontwikkeling. Windpark 'Boerderijweg' is al ontwikkeld in de periode 2006-2015. Bij vijf projecten is een lokale burgercoöperatie bij betrokken. De mate van zeggenschap/invloed door de burgercoöperatie is echter verschillend. Zie de figuur en tabel hieronder.

Opstart	Windpark	Betrokken Coöperatie	Percentage coöperatief aandeel	Partner	oplevering verwacht
2016	Weert	WeertEnergie	50%	Eneco Wind	2020
2016	Ospeldijk	Newecoop / Zuidenwind	50%	Waterleidingmaatschappij Limburg	2020
2016	Heibloem	Zuidenwind	100%	-	2020
2006	Egchelseheide	Peelenergie	25%	Aelmans advies, Green Trust, 3 ondernemers	2020
2016	Kookepan	Leudal Energie	100%	-	2020
2012	Venlo	Etriplus	0%	Conglomeraat	2020

Kenmerken coöperatieve aanpak (uit rapport 'Coöperatief ondernemen met wind')

Werkt van onderop-

- De projecten windenergie worden geïnitieerd door een lokale coöperatie
- in de planvorming worden alle omwonenden en grondeigenaren binnen een ruim zoekgebied actief en gemeenschappelijk betrokken bij de besluitvorming over ontwikkeling van het park- ook kunnen zij lid worden van de lokale coöperatie
- Het lidmaatschap van de coöperatie staat voor iedereen in de regio open, daardoor kunnen omwonenden en burgers in de regio als lid van de coöperatie en daarmee als eigenaar beslissen over het projectplan en de investering van de opbrengsten.

Versterkt de Circulaire Regionale economie

- Door de opzet van een sterke coöperatieve aanpak kunnen burgers en bedrijven uit de regio investeren in de te realiseren projecten. Daardoor blijven de winsten van de projectontwikkeling en de rendementen van de exploitatie van de windparken binnen de regionale economie
- Ook de gehele omzet en de rendementen van de energievraag en levering blijven in de regionale economie
- De coöperaties gebruiken hun winsten voor de ontwikkeling van lokale duurzaamheidsprojecten en de lokale versterking van de energietransitie. Die winsten zetten zo aan tot weer nieuwe investeringen en brengen een lokale duurzame ontwikkeling op gang
- Binnen REScoop-Limburg zijn ook coöperaties actief die *elektriciteit leveren* aan huishoudens en bedrijven. Daarmee organiseren zij de hele keten van elektriciteitsopwekking tot energie levering lokaal coöperatief;
- Doordat productie *en* levering lokaal plaats vindt en lokale coöperaties eigenaar zijn, is de energieketen ook economisch lokaal gesloten.

Brengt Sociale innovatie

- De ontwikkeling van duurzame energieprojecten brengt door de toepassing van de coöperatieve methode partijen met uiteenlopende belangen bij elkaar.
- Inbedding van een windpark in de sociale omgeving komt tot stand doordat de grondeigenaren en direct omwonenden samenwerken. Dit wordt gestimuleerd door het speciale planologische kader dat de gemeenten en Provincie voor de regio en binnen hun gemeenten hebben vastgesteld.
- De coöperatieve aanpak houdt ook in dat rond de bouw en exploitatie van het project uiteenlopende belangen (=partijen, organisaties, mensen) concreet gekoppeld worden in nieuwe netwerken en sociale allianties. Denk daarbij aan de sectoren land en tuinbouw, kleine kernen en natuur en milieu, maar ook onderwijs.

Resultaten in Midden-Limburg

Windpark	Coöperatief aandeel	Aantal zienswijzen	Kenmerken raadsbesluit	Aantal bezwaar- of beroepszaken	Aantal grond-eigenaren dat collectieve vergoeding ontvangt	Vergoeding grond-eigenaren met hen vooraf afgestemd
Weert	50%	14	unaniem	nnb	17	Ja
Ospeldijk	50%	7	unaniem	1		Ja
Heibloem	100%	1	unaniem hamerstuk	0		Ja
Egchelseheide	25%	17	Is buiten raad besloten (?)	7		Nee (?)
Kookepan	100%	2	unaniem hamerstuk	1		Ja
Venlo	0%	26	in raad verworpen, aangenomen in PS-vergadering	nnb		nee

nnb = nog niet beschikbaar

Verschillen in draagvlak zijn herkenbaar. De coöperatieve initiatieven worden door meer raadsleden ondersteund en leveren over het algemeen minder zienswijzen/bezwaren op. Zodra één of meer commerciële partijen aan tafel zitten, worden die aantallen hoger.

Voorbeeld: De Kookepan Leudal

Project De Kookepan is een 100% coöperatief plan. In eerste instantie hebben Zuidenwind en Leudal Energie dit voorbereid (periode 2016-januari 2017), later heeft Zuidenwind zich teruggetrokken en is Leudal Energie alleen verder gegaan.

De omstandigheden voor de ontwikkeling

De gemeente Leudal had reeds ervaring met (coöperatieve) windparkontwikkeling. Mede vanwege de goede resultaten en de vragen vanuit de provincie en de reeds bestaande energiecoöperaties Zuidenwind en Leudal Energie bestond een voorkeur voor coöperatieve ontwikkeling. Samen met de 3 andere gemeenten kon zo in 2016 een set voorwaarden opgesteld worden (zie Gemeente Weert).

Uiteindelijk is 'draagvlak' de cruciale factor bij dit soort ontwikkelingen, en kunnen in de samenleving gewortelde coöperaties dat ook leveren.

Bij de beide coöperaties zijn mensen betrokken met ervaring in windontwikkeling. Zij konden zich ook (betaald) vrij maken voor de voorbereidingen. Specifieke kennis en expertise (bijv. financiering) werd extern betrokken tegen reguliere tarieven, maar vaak ook (gratis) bij eigen leden, die expertise konden inbrengen vanuit hun professionele werk (bv. Kadaster-opstalovereenkomsten/pachtcontracten, of geluidaspecten).

Vrijwillig of betaald

De verhoudingen professioneel (projectleiders, extern inhuur) en vrijwillig (bestuur, werkgroepen, hand- en spandiensten) blijft voortdurend een aandachtspunt, maar blijkt in praktijk geen belemmering voor een goed resultaat.

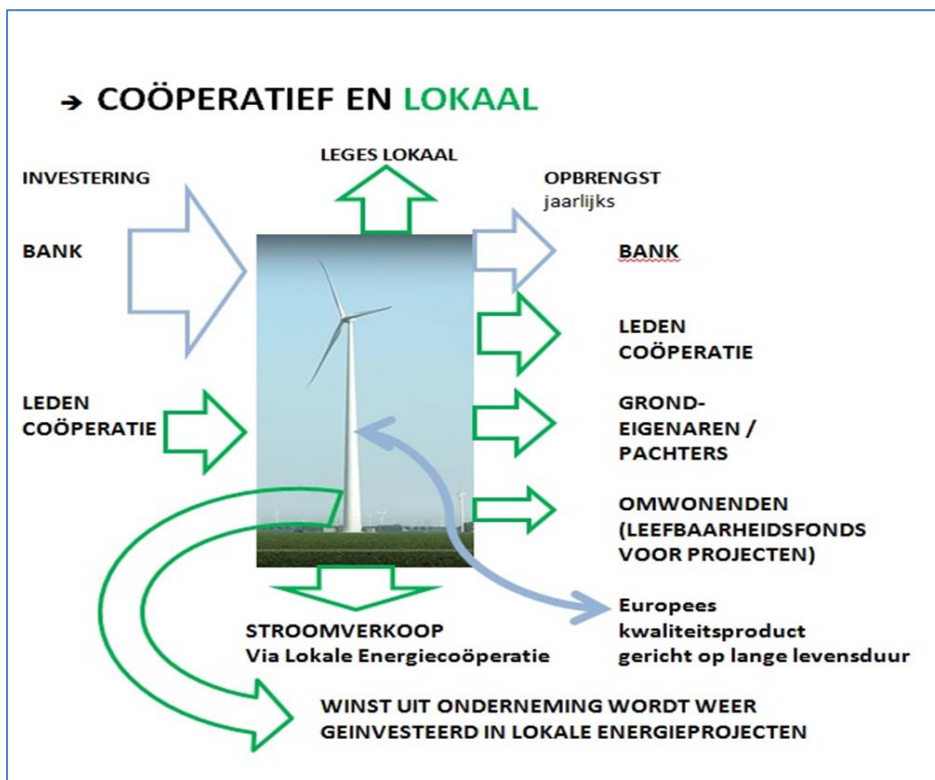
Financiering ontwikkeling

Leden van de coöperatie Leudal Energie hebben vanaf het begin bijgedragen aan de planontwikkeling: er is een eerste lening van €50.000 uitgezet. Bij de ontwikkeling De Kookepan was de Provincie bereid om een lening te verstrekken voor de ontwikkelingsfase: tot maximaal 50% van de kosten kon worden geleend tegen een marktconforme rente. Ook REScoopNL heeft een lening verstrekt voor de projectleiderskosten. Afbetaling bij *financial close* (definitieve opdracht turbinebouw).

Naarmate de ontwikkeling voort ging, werd het interne vertrouwen binnen de coöperatie Leudal Energie groter. Ook raakten steeds meer leden geïnformeerd en betrokken. Toen in juli 2018 de vergunning verstrekt werd, was dit vertrouwen zo groot, dat een extra investering voor de verdere ontwikkeling binnen 10 dagen door de eigen leden werd gefinancierd (€100.000). Dit bedrag hoefde dus niet gedeeltelijk door de provincie te worden gefinancierd.

Revenuen / profijt

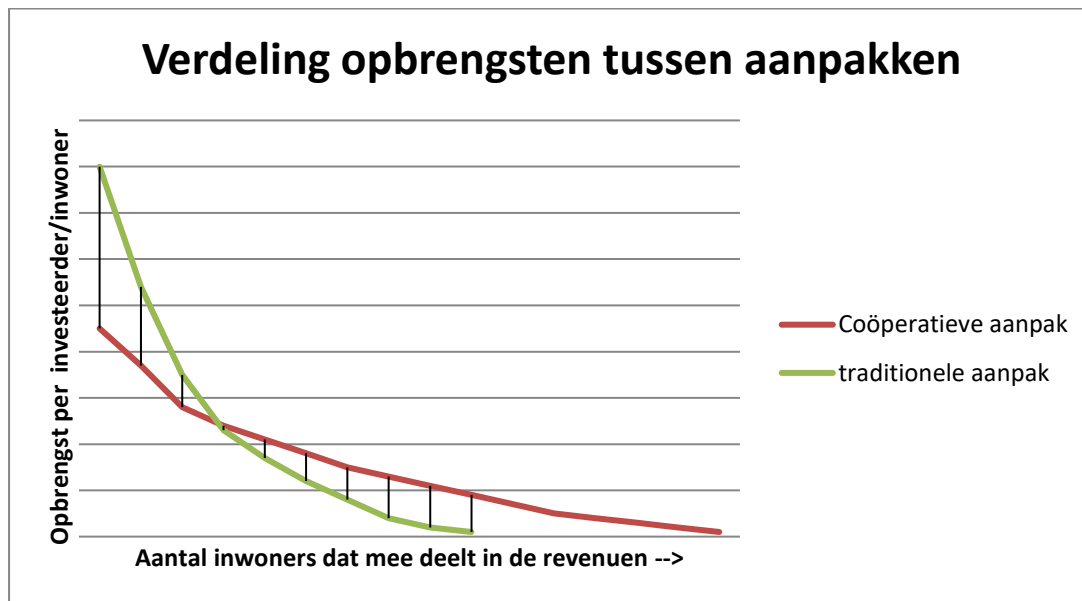
Windpark De Kookepan is nog niet opgeleverd en er zijn dus nog geen inkomsten. Onderstaande figuur geeft op een eenvoudige manier de spreiding van investering en te verwachten revenuen weer.

Willen we een energietransitie voor elkaar krijgen, inclusief een aardgasloze toekomst, dan zijn grote investeringen noodzakelijk en een breed draagvlak. Voor beide eisen kan een lokale coöperatie wat bieden zodra een deel van de revenuen uit het windpark gaat naar de lokale coöperatie. Een coöperatie is zowel vanuit sociaal en milieu-oogpunt geëngageerd alsook een bedrijfsmatige organisatie. In tegenstelling tot commerciële projectontwikkelaars, bij wie het uiteindelijk om de winstgevendheid moet gaan, en de overheid, die slecht is in het effectief uitvoeren van projecten, kan een lokale burgercoöperatie de gelden effectief en efficiënt inzetten ten behoeve van verdere stappen in de energietransitie.

Uitgangspunt van Leudal Energie is dat zoveel mogelijk revenuen daadwerkelijk lokaal terecht komen en een eerlijke spreiding kennen. Er zijn geen 'spekkopers', die bijna alles krijgen, maar alle betrokkenen krijgen een bedrag of delen mee in een project. Onderstaand figuur geeft een indicatie van het verschil

tussen de coöperatieve aanpak, waar veel meer inwoners profijt van hebben, en de traditionele, commerciële aanpak, waar vooral de grondeigenaren, waar de turbines komen, de ontwikkelaar en de (beperkte) groep van investeerders of het energiebedrijf de revenuen krijgen.

Hoe dit concreet wordt vertaald voor De Kookepan is opgenomen in de Ruimtelijke Onderbouwing van de vergunningaanvraag, en dus voor iedereen inzichtelijk gemaakt. Het overzicht van voor de omgeving in te zetten instrumenten en de bijbehorende revenuen (profijt) is weergegeven in een aparte bijlage.